

Radioni oli auki kalevalanpäivän vaiheilla, kun tuli Kultakuume-sarjan lähetys. Taisin olla virittynyt odottamaan kalevalakieltä, joko vanhaa tuttua tai ennen kuulematontani runoa.

Viritystilaani vahvasti toimittajan toteamus, että muodolla on merkitystä ja että saisimme kuulla muunnelman tutusta lastenlorusta "Oli ennen onnimanni".

Siinä on loru, joka palvelee kalevalakielen alkeisopetusta. Kaava on yksinkertainen ja tiukka: Tasasäe ja 233-tyyppin murtosäe vain vuorottelevat. Lyhyt painollinen tavu on siellä missä pitääkin. Säkeen viimeinen sana, aina substantiivi, tulee seuraavan säkeen alkuun elatiivisijassa, ja tästä pitää saada alkusointu saman säkeen viimeiseen sanaan:

Oli ennen onnimanni, onnimannista matikka...

Tekijänoikeutta ei ole kenelläkään, eikä ole yhtä ainoaa oikeaa sanoitusta. Jokunen versio on päässyt painotuotteisiinkin. Esimerkiksi Marjaliisa Pitkärannan kokoamassa teoksessa loru on juuri niin kuin minäkin sen muistan. Siinä ainoa rytmivirheeltä näyttävä kohta on sanassa kenkäraja. Mutta laulettuna sekin ääntyy kenkäraajaksi, siis virheettömästi. Ihan mielekäs sana muuten tuo kenkäraaja, niin kuin olisi kinnasraajakin!

Aikaihminen tuskin viitsii Onnimannia pitkään kuunnella, mutta vauvaikäinen jaksaa paremmin, kunnes nukahtaa.

Luulenpa, että lapsen tuudittaja useinkin aivovoimisteluna haluaa keksiä uusia sanoituksia. Laulettuaan säkeen hänellä on aina pari sekuntia aikaa keksiä seuraavaan säkeeseen uusi,

rytmiltään ja soinnultaan sopiva sana tai sanakummajainen – merkityksellä ei ole väliä. Isommat lapset kuuntelevat syrjästä ja omaksuvat saman aivovoimistelun omiin leikkeihinsä.

Radiosta kuulemallani runolla ei ole nimeä, mutta se sisältyy Toivo-nimiseen kokoelmaan, joka sai hiljattain Yleisradion Tanssiva karhu –palkinnon. Runo alkaa näin: Oli ennen onnettomat, onnettomista marsalkka. On siinä muitakin yllättävästi pitkällä tavulla alkavia, kolmitavuisia säkeen loppusanoja: porvari, luutnantti, kuolema, lahtari, lämmitys, kaatunut, liikettä. Siinä runossa jokainen sana sinänsä on selvää suomea. Syntykö niistä jonona jokin ajatus, sitä en osaa sanoa.